

Program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej

PORADNIK

DLA BENEFICJENTÓW PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014–2020

(PROW 2014–2020)

**6.1 „POMOC W ROZPOCZĘCIU DZIAŁALNOŚCI
GOSPODARCZEJ NA RZECZ MŁODYCH ROLNIKÓW
(PREMIE DLA MŁODYCH ROLNIKÓW)”**

Warszawa, sierpień 2015 r.

Szanowni Państwo, Drodzy rolnicy!

Przed nami nowa perspektywa finansowa Wspólnej Polityki Rolnej. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – dzięki dotychczasowemu doświadczeniu, jest gotowa na podjęcie kolejnych zadań i sprawne wdrożenie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Polska będzie miała do wykorzystania do 2020 roku, w sumie 42,4 mld euro, z czego budżet PROW wynosi 13,5 mld euro (środki unijne i krajowe).

Najważniejszym zadaniem w obecnej perspektywie jest zwiększenie konkurencyjności i rentowności gospodarstw rolnych. W ramach PROW 2014–2020 przewidziano 25 form wsparcia, w tym kontynuację pomocy z poprzednich lat – między innymi cieszące się ogromnym zainteresowaniem wsparcie na modernizację gospodarstw rolnych, którego wysokość będzie uzależniona od rodzaju inwestycji. W nowej perspektywie finansowej Wspólnej Polityki Rolnej, młodzi rolnicy mogą liczyć na jeszcze większe wsparcie niż w poprzedniej siedmiolatce. Nowy PROW to szansa dla aktywnych. Premia na start w samodzielne gospodarowanie wynosi 100 tys. zł.

Dotychczasowa Państwa aktywność, jest dobrym prognostykiem na przyszłość, w której dla obszarów wiejskich udostępnione zostaną nowe programy wsparcia. Ich realizacja do 2020 r., może przyczynić się do utrzymania i wzmocnienia osiągniętych już efektów. Przekazuję na Państwa ręce niniejszą broszurę dotyczącą wsparcia dla młodych rolników, w tym nowych wymogów i kryteriów naboru. Mam nadzieję, że przygotowany materiał informacyjny, pozwoli efektywnie wykorzystać środki przeznaczone na Wspólną Politykę Rolną.

Dodatkowe informacje, możecie Państwo uzyskać korzystając ze strony internetowej www.arimr.gov.pl. Polecam również bezpośredni kontakt z pracownikami biur powiatowych Agencji.

Liczę na owocną współpracę i życzę udanej lektury,

Andrzej Gross

Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Poddziałanie 6.1 „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników)”

Czy mogę ubiegać się o pomoc?

Warunki przyznawania pomocy na operacje typu „*Premie dla młodych rolników*” w ramach poddziałania „*Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników*” określa *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 982).*

Pomoc w ramach przedmiotowego poddziałania jest przyznawana osobie fizycznej, która między innymi:

- w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy jest pełnoletnia i ma nie więcej niż 40 lat;
- jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- posiada kwalifikacje zawodowe wynikające z posiadanego wykształcenia albo wykształcenia i stażu pracy w rolnictwie, bądź zobowiąże się do ich uzupełnienia, z wyłączeniem stażu pracy, w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy;
- stała się właścicielem lub weszła w posiadanie gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych wynoszącej co najmniej 1 ha przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy, lecz nie wcześniej niż w okresie 12 miesięcy przed dniem złożenia tego wniosku;
- przedłożyła biznesplan dotyczący rozwoju gospodarstwa oraz zobowiązała się do zrealizowania tego biznesplanu w terminie przewidzianym w tym dokumencie, lecz nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

Należy pamiętać, że:

Biznesplan dotyczy rozwoju gospodarstwa:

- o powierzchni użytków rolnych równej co najmniej średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju, a w województwach o niższej średniej – co najmniej średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w województwie oraz nie większej niż 300 ha;
- którego wielkość ekonomiczna jest nie mniejsza niż 13 000 euro i nie większa niż 150 000 euro.

WAŻNE: W przypadku, gdy o pomoc ubiegają się oboje małżonkowie i oboje spełniają warunki jej przyznania, pomoc przyznaje się tylko jednemu z nich, co do którego współmałżonek wyraził pisemną zgodę.

Na jakie wsparcie mogę liczyć?

Pomoc ma formę premii w wysokości **100 tysięcy złotych** i jest wypłacana **w dwóch ratach**:

- I rata stanowi 80 tysięcy złotych (80% kwoty pomocy) – jest wypłacana na wniosek o płatność, który składa się w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy;
- II rata stanowi 20 tysięcy złotych (20% kwoty pomocy) – jest wypłacana na wniosek o płatność, który składa się po realizacji biznesplanu, jednak nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

WAŻNE: Pomoc przyznaje się danej osobie fizycznej tylko raz¹.

.....

¹ Z wyłączeniem sytuacji, gdy przyznano pomoc, z tym że zostało stwierdzone wygaśnięcie decyzji o przyznaniu pomocy albo została uchylona decyzja o przyznaniu pomocy.

Na co mogę przeznaczyć premię?

Pomoc jest przyznawana, jeżeli w gospodarstwie, którego rozwoju dotyczy biznesplan, planuje się prowadzenie działalności w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego lub reprodukcyjnego, produkcji warzywniczej, roślin ozdobnych lub grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowli i produkcji materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych lub produkcji zwierzęcej typu przemysłowo-fermowego, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb.

Premia przyznawana jest na realizację biznesplanu w przejmowanych gospodarstwach rolnych i może zostać przeznaczona na inwestycje w środki trwałe oraz zakup obrotowych środków produkcji dotyczących działalności rolniczej lub przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Inwestycje w środki trwałe muszą stanowić wartość równą co najmniej 70% kwoty pomocy.

Należy pamiętać, że:

- w przypadku inwestycji w środki trwałe można zakupić wyłącznie nowe maszyny, urządzenia oraz wyposażenie;
- w przypadku, gdy biznesplan przewiduje inwestycję budowlaną może być uwzględniona wyłącznie inwestycja, która będzie położona na gruntach stanowiących własność wnioskodawcy lub beneficjenta, lub która stanowi przedmiot użytkowania wieczystego lub przedmiot dzierżawy z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego;
- inwestycji w środki trwałe nie finansuje się z innych środków publicznych.

WAŻNE: Pomoc nie może zostać przeznaczona na działalność w zakresie:

- *chowu kur, kaczek, gęsi lub indyków, z wyłączeniem produkcji ekologicznej,*
- *prowadzenia plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne,*
- *prowadzenia działów specjalnych produkcji rolnej: hodowla zwierząt laboratoryjnych, hodowla ryb akwariowych, hodowla psów rasowych oraz hodowla kotów rasowych.*

Czy mogę ustanowić pełnomocnika?

Na każdym etapie ubiegania się o przyznanie pomocy, wnioskodawca może ustanowić pełnomocnika lub upoważnić osobę do jego reprezentacji. Pełnomocnictwo powinno zostać sporządzone w formie pisemnej oraz powinno jednoznacznie wskazywać zakres czynności, do których pełnomocnik ma umocowanie.

WAŻNE: Pełnomocnictwo należy załączyć w postaci oryginału lub urzędowo poświadczonego odpisu.

Od kiedy można składać wniosek o przyznanie pomocy (WoPP)?

Informacja o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy przekazywana jest przez Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Ogłoszenie o naborze wniosków o przyznanie pomocy podawane jest do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję – www.arimr.gov.pl, co najmniej w jednym dzienniku o zasięgu krajowym oraz w siedzibie Agencji, oddziałów regionalnych i biur powiatowych Agencji. Powyższe ogłoszenie zawiera w szczególności wskazanie dnia rozpoczęcia oraz dnia zakończenia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy. W dniu podania do publicznej wiadomości ogłoszenia, o którym mowa powyżej, Agencja udostępnia formularz wniosku o przyznanie pomocy, wzór biznesplanu oraz wzory oświadczeń dołączanych do wniosku.

Należy pamiętać, że:

- Wniosek o przyznanie pomocy należy złożyć w terminie trwania naboru, w przeciwnym wypadku Agencja pozostawi wniosek bez rozpatrzenia.

WAŻNE: Dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy przypada w pierwszym kwartale roku kalendarzowego, wyjątkowo w 2015 r. – w trzecim kwartale.

Czy wniosek o przyznanie pomocy powinien być wypełniony w całości i jakie dokumenty powinno się do niego załączyć?

Wniosek o przyznanie pomocy oraz dołączane do niego dokumenty powinny zostać wypełnione we wszystkich wymaganych pozycjach, zgodnie z instrukcją ich wypełniania. Wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy należy złożyć:

- zaświadczenie wydane przez naczelnika urzędu skarbowego:
  - potwierdzające brak wpisu w ewidencji podatników podatku dochodowego od osób fizycznych z tytułu prowadzenia działów specjalnych produkcji rolnej lub
  - o okresach podlegania opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych z tytułu prowadzenia działów specjalnych produkcji rolnej;

(jeśli wnioskodawca pozostaje w związku małżeńskim - ww. zaświadczenie powinno zostać złożone również przez małżonka wnioskodawcy);

- dokument potwierdzający tytuł prawny do gospodarstwa;
- biznesplan na elektronicznym nośniku danych (CD lub DVD) oraz wydruk podsumowania biznesplanu;
- dokumenty potwierdzające posiadanie kwalifikacji zawodowych;
- kopię dokumentu tożsamości wnioskodawcy, małżonka wnioskodawcy (jeśli wnioskodawca pozostaje w związku małżeńskim) oraz osoby przekazującej gospodarstwo;

- oświadczenia: osoby przekazującej gospodarstwo o wyrażeniu zgody na przeprowadzenie kontroli przez Agencję oraz małżonka wnioskodawcy o wyrażeniu zgody na ubieganie się o przyznanie pomocy przez wnioskodawcę (jeśli wnioskodawca pozostaje w związku małżeńskim).

Należy pamiętać, że:

- dane zawarte we wniosku o przyznanie pomocy, dołączanych do niego dokumentach oraz pozyskane w trakcie kontroli administracyjnej będą stanowiły podstawę do ustalenia wojewódzkiej listy rankingowej oraz kolejności przysługiwania pomocy.

WAŻNE: Wniosek o przyznanie pomocy oraz formularze udostępnione przez Agencję, powinny zostać wypełnione zgodnie z Instrukcją ich wypełniania, w czytelny sposób, bez skreśleń i poprawek. Wnioskodawca jest zobowiązany czytelnie podpisać wniosek imieniem i nazwiskiem.

A co jeżeli błędnie wypełnię wniosek o przyznanie pomocy lub nie załączę dokumentów?

W przypadku, gdy wniosek o przyznanie pomocy nie zostanie wypełniony w pozycjach, które będą miały wpływ na kolejność przysługiwania pomocy, wówczas punkty nie zostaną przyznane.

Dokonanie przez wnioskodawcę zmian we wniosku o przyznanie pomocy lub w dołączonych do niego dokumentach po upływie 20 dni od dnia zakończenia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy nie wpływa na kolejność przysługiwania pomocy, z wyłączeniem przypadku, gdy zmiana taka powoduje zmniejszenie liczby punktów.

Jeżeli Wniosek zostanie wypełniony niezgodnie z Instrukcją lub nie zostaną do niego załączone dokumenty, niezbędne do jego weryfikacji, Agencja będzie wzywała wnioskodawcę do usunięcia w ciągu 7 dni braków formalnych. W przypadku, gdy wnioskodawca nie uzupełni w terminie wniosku o wymienione w wezwaniu dokumenty, jego wniosek pozostanie nierozpatrzone.

WAŻNE: Brakujące załączniki lub korektę dotyczącą usunięcia braków formalnych we wniosku należy złożyć w terminie 7 dni od dnia doręczenia Wezwania do usunięcia braków formalnych.

Gdzie i w jakiej formie składa się wniosek o przyznanie pomocy?

Wnioski o przyznanie pomocy wraz z załącznikami, składa się do kierownika biura powiatowego Agencji, właściwego ze względu na miejsce położenia gospodarstwa. Wszystkie dokumenty powinny zostać złożone w formie papierowej, natomiast biznesplan na elektronicznym nośniku danych (CD lub DVD). Do formy elektronicznej biznesplanu powinien zostać dołączony wydruk podsumowania biznesplanu. Wniosek o przyznanie pomocy może zostać złożony osobiście, przez osobę upoważnioną, wysłany przesyłką rejestrowaną, nadaną w placówce pocztowej operatora wyznaczonego lub za pośrednictwem poczty kurierskiej.

Należy pamiętać, że:

- w przypadku złożenia wniosku o przyznanie pomocy osobiście lub przez osobę upoważnioną – o terminowości złożenia tego wniosku decyduje data wpływu do biura powiatowego Agencji;
- w przypadku wysłania wniosku przesyłką rejestrowaną, nadaną w placówce pocztowej operatora wyznaczonego – o terminowości decyduje data nadania wniosku;
- w przypadku wysłania wniosku pocztą kurierską – o terminowości decyduje data dostarczenia wniosku do biura powiatowego Agencji.

WAŻNE: W przypadku gospodarstw położonych na obszarze więcej niż jednego powiatu za powiat, w którym jest położone gospodarstwo, uznaje się ten powiat, w którym jest położona największa część użytków rolnych wchodzących w skład tego gospodarstwa.

Co później?

Złożone w biurze powiatowym wnioski o przyznanie pomocy podlegają weryfikacji formalnej oraz ocenie merytorycznej i krzyżowej. Ocenie podlega również biznesplan. Po dokonaniu oceny następuje przyznanie wnioskodawcom punktów rankingowych. Niezwłocznie po przyznaniu punktów, Prezes Agencji podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję informację o kolejności przysługiwania pomocy w poszczególnych województwach.

WAŻNE: Jeżeli dane lub informacje zawarte we wniosku lub biznesplanie mające wpływ na ustalenie kolejności przysługiwania pomocy ulegną zmianie w wyniku kontroli administracyjnej lub kontroli na miejscu, aktualizacji kolejności przysługiwania pomocy dokonuje się wyłącznie w przypadku, gdy z danych uzyskanych w wyniku kontroli wynika, że pomoc przysługuje w dalszej kolejności niż pierwotnie ustalona.

W jakim terminie otrzymam decyzję o przyznaniu pomocy?

Kierownik biura powiatowego Agencji wydaje decyzję w sprawie przyznania pomocy w terminie 180 dni od dnia zakończenia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy. Decyzję o przyznaniu pomocy wydaje się z zastrzeżeniem dopełnienia przez beneficjenta, w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia tej decyzji, następujących warunków:

- nabycia lub wejścia w posiadanie gospodarstwa, którego rozwoju dotyczy biznesplan;
- prowadzenia gospodarstwa opisanego w biznesplanie;

- ubezpieczenia na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie jako rolnik;
- uzyskania wpisu do ewidencji producentów, stanowiącej część krajowego systemu ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności;
- rozpoczęcia prowadzenia ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie, najpóźniej w dniu rozpoczęcia realizacji biznesplanu, chyba że beneficjent jest zobowiązany do prowadzenia księgi przychodów i rozchodów lub księgi rachunkowej, lub ewidencji przychodów i rozchodów na podstawie odrębnych przepisów – jeżeli warunki te nie były spełnione w dniu wydania decyzji o przyznaniu pomocy;

oraz:

- rozpoczęcia realizacji biznesplanu;
- złożenia wniosku o płatność pierwszej raty pomocy.

WAŻNE: Decyzja o przyznaniu pomocy zawiera pouczenie o konieczności spełnienia warunków, z zastrzeżeniem których została wydana i przedłożenia dokumentów potwierdzających ich spełnienie oraz konieczności zwrotu pomocy w przypadku niespełnienia tych warunków lub nieprzedłożenia dokumentów.

Kiedy otrzymam pierwszą ratę premii?

W terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy, po dopełnieniu warunków, z zastrzeżeniem dopełnienia których została wydana decyzja, składa się wniosek o płatność pierwszej raty pomocy. Wniosek o płatność wraz z załącznikami składa się na formularzu udostępnionym przez Agencję do kierownika biura powiatowego Agencji właściwego ze względu na miejsce położenia gospodarstwa. Do wniosku o płatność pierwszej raty pomocy dołącza się dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, z zastrzeżeniem dopełnienia

których została wydana decyzja o przyznaniu pomocy, jeżeli warunki te nie były spełnione w dniu wydania decyzji o przyznaniu pomocy:

- dokument potwierdzający tytuł prawny do nieruchomości rolnych wchodzących w skład gospodarstwa;
- dokument potwierdzający rozpoczęcie realizacji biznesplanu;
- kopię lub wydruk strony z ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie lub księgi przychodów i rozchodów, lub księgi rachunkowej, lub ewidencji przychodów i rozchodów prowadzonej na podstawie odrębnych przepisów, zawierającej informację o zdarzeniach gospodarczych, które wystąpiły w gospodarstwie beneficjenta po dniu doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Należy pamiętać, że:

- w przypadku niedopełnienia przez beneficjenta warunków, z zastrzeżeniem dopełnienia których została wydana decyzja o przyznaniu pomocy lub niezłożenia wniosku o płatność w terminie, kierownik biura powiatowego Agencji, w drodze decyzji, stwierdza wygaśnięcie decyzji o przyznaniu pomocy.

WAŻNE: Wpłata pierwszej raty pomocy następuje w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o płatność wraz z wymaganymi dokumentami. Pomoc jest wypłacana na rachunek bankowy beneficjenta wskazany we wniosku o płatność.

Kiedy muszę złożyć wniosek o płatność drugiej raty pomocy?

Wniosek o płatność drugiej raty pomocy składa się po realizacji biznesplanu, jednak nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, a w przypadku wystąpienia do kierownika biura powiatowego Agencji z prośbą o zmianę założeń biznesplanu, w zakresie wydłużenia okresu realizacji biznesplanu – nie później niż do dnia upływu 4 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

Wniosek o płatność wraz z załącznikami składa się na formularzu udostępnionym przez Agencję do kierownika biura powiatowego Agencji właściwego ze względu na miejsce położenia gospodarstwa. Wraz z wnioskiem o płatność należy dostarczyć dokumenty potwierdzające spełnienie warunków przyznania pomocy:

- sprawozdanie z realizacji biznesplanu sporządzone zgodnie ze wzorem udostępnionym przez Agencję oraz dokumenty potwierdzające realizację działań, których celem był rozwój gospodarstwa;
- oświadczenie o prowadzeniu ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie lub prowadzeniu księgi przychodów i rozchodów, lub prowadzeniu księgi rachunkowej, lub prowadzeniu ewidencji przychodów i rozchodów na podstawie odrębnych przepisów;
- plan nawozowy oraz kopię wyników chemicznej analizy gleby – jeżeli beneficjentowi przyznano punkty rankingowe z tego tytułu.

Należy pamiętać, że:

- w przypadku niespełnienia przez beneficjenta warunków określonych w decyzji lub nieprzedłożenia wniosku o płatność drugiej raty pomocy lub wymaganych dokumentów, kierownik biura powiatowego Agencji wydaje decyzję o odmowie wypłaty drugiej raty pomocy, natomiast pierwsza rata pomocy podlega zwrotowi w całości lub części.

WAŻNE: Wpłata drugiej raty pomocy następuje w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o płatność wraz z wymaganymi dokumentami. Pomoc jest wypłacana na rachunek bankowy beneficjenta wskazany we wniosku o płatność.

Czy jako beneficjent pomocy, będę musiał spełniać jakieś warunki?

Beneficjent pomocy finansowej jest zobowiązany do spełniania pewnych wymagań. Należą do nich:

- prowadzenie jako kierujący gospodarstwa, którego rozwoju dotyczy biznesplan, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- spełnienie wymagań odnośnie rolnika aktywnego zawodowo, w terminie 18 miesięcy od dnia nabycia lub wejścia w posiadanie gospodarstwa i spełnianie ich co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- spełnianie warunku aby gospodarstwo nie stanowiło przedmiotu współwłasności lub współposiadania, z wyłączeniem małżeńskiej wspólności majątkowej i wspólnot gruntowych, do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- zrealizowanie biznesplanu w terminie przewidzianym w biznesplanie, lecz nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, zwłaszcza:
  - prowadzenie gospodarstwa zgodnie ze strukturą produkcji, określoną w biznesplanie;
  - zrealizowanie działań dotyczących inwestycji mających na celu rozwój gospodarstwa;
  - osiągnięcie celów pośrednich i końcowych;
  - osiągnięcie wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa przynajmniej o 10% w stosunku do wyjściowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa i utrzymanie osiągniętego wzrostu przynajmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- uzupełnienie wykształcenia w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy – w przypadku nieposiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych;
- podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników jako rolnik z mocy ustawy i w pełnym zakresie przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;

- prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie lub księgi przychodów i rozchodów, lub księgi rachunkowej, lub ewidencji przychodów i rozchodów na podstawie odrębnych przepisów, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- prowadzenie działań, z tytułu których przyznano punkty decydujące o kolejności przysługiwania pomocy, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- umożliwianie przeprowadzenia przez uprawnione podmioty kontroli na miejscu lub kontroli dokumentów;
- przechowywanie dokumentów związanych z przyznaną pomocą co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- udostępnianie uprawnionym podmiotom informacji niezbędnych do monitorowania i ewaluacji Programu.

WAŻNE: W przypadku konieczności uzupełnienia wykształcenia należy w terminie 60 dni od dnia upływu 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy dostarczyć dokument potwierdzający uzupełnienie wykształcenia.

Czy to już koniec, czy coś jeszcze będę musiał zrobić?

W terminie 90 dni przed dniem upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy beneficjent przedkłada kierownikowi biura powiatowego Agencji informację o realizacji warunków, związanych z przyznaną pomocą opracowaną na formularzu udostępnionym przez Agencję, zawierającą zwłaszcza wielkość ekonomiczną gospodarstwa. Do informacji tej beneficjent dołącza:

- oświadczenie potwierdzające prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie lub prowadzenie księgi przychodów i rozchodów, lub prowadzenie księgi rachunkowej, lub prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów na podstawie odrębnych przepisów;

- plan nawozowy oraz kopię wyników chemicznej analizy gleby – jeżeli beneficjentowi przyznano punkty z tego tytułu;
- dokumenty potwierdzające:
  - udział w zorganizowanych formach współpracy – jeżeli beneficjentowi przyznano punkty z tego tytułu;
  - prowadzenie działań w zakresie przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie – jeżeli beneficjentowi przyznano punkty z tego tytułu;
  - prowadzenie działalności w zakresie przetwarzania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie – jeżeli beneficjentowi przyznano punkty z tego tytułu;
  - uczestnictwo w unijnym lub krajowym systemie jakości określonym w ramach poddziałania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego Programem – jeżeli beneficjentowi przyznano punkty z tego tytułu.

WAŻNE: W przypadku, gdy beneficjent nie wywiązał się ze zobowiązań wieloletnich, w tym w zakresie utrzymania wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa lub nie przedłożył w Agencji informacji lub dokumentów, o których mowa powyżej, pomoc podlega zwrotowi w całości lub części.

Jaką część premii będę musiał zwrócić, jeżeli nie wywiążę się ze zobowiązań?

W przypadku, gdy beneficjent nie wywiąże się ze zobowiązań pomoc podlega zwrotowi w całości lub części, w zależności od rodzaju niespełnionego warunku.

Zwrotowi podlega **100% kwoty wypłaconej pomocy**, jeżeli beneficjent:

- nie uzupełnił wykształcenia w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy;

- nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników jako rolnik z mocy ustawy i w pełnym zakresie przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- nie umożliwiał przeprowadzenia przez uprawnione podmioty kontroli na miejscu lub kontroli dokumentów.

Jeżeli do dnia złożenia wniosku o płatność drugiej raty pomocy beneficjent:

- nie prowadził jako kierujący gospodarstwa, którego rozwoju dotyczy biznesplan lub
- prowadził gospodarstwo niezgodnie ze strukturą produkcji określoną w biznesplanie –

zwrotowi podlega **100% kwoty pierwszej raty pomocy**.

Ponadto zwrotowi podlega **30% kwoty pierwszej raty pomocy**, jeżeli beneficjent:

- nie spełniał wymagań wynikających z definicji rolnika aktywnego zawodowo lub
- gdy gospodarstwo, którego rozwoju dotyczy biznesplan, nie spełniało warunku dotyczącego współwłasności lub współposiadania, z wyłączeniem małżeńskiej wspólności majątkowej i wspólnot gruntowych.

Zwrotowi podlega **20% kwoty pierwszej raty pomocy**, jeżeli beneficjent:

- nie zrealizował produkcji roślin wysokobiałkowych – jeżeli przyznano punkty z tego tytułu.

Zwrotowi podlega **po 5% kwoty pierwszej raty pomocy** za każdy rozpoczęty rok nieprowadzenia ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie lub księgi przychodów i rozchodów, lub księgi rachunkowej, lub ewidencji przychodów i rozchodów na podstawie odrębnych przepisów.

Należy pamiętać, że:

- w przypadku gdy beneficjentowi nie przysługiwałaby pomoc w oparciu o sumę punktów pomniejszonych o liczbę punktów przyznanych z tytułu danego działania, zwrotowi podlega 100 % kwoty pierwszej raty pomocy.

WAŻNE: W przypadku nieprzedłożenia w terminie wymaganych dokumentów, zwrotowi podlega minimum 2% kwoty pomocy, w zależności od liczby nieprzedłożonych dokumentów.